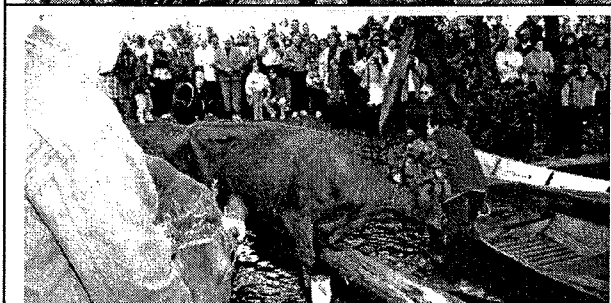
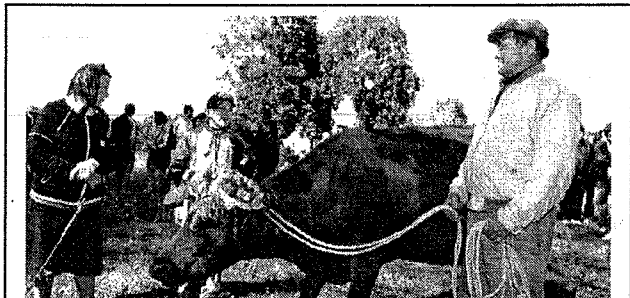

LADAKALNIS

2 (74)

AUKŠTAITIJOS NACIONALINIO PARKO LEIDINYS

2002 m.

**Šiame numeryje
skaitykite**

**APIE VANDENINĮ VAIDUOKLĮ,
ŠOKIUS ANT MEIRONIŲ KAIMO
TILTO, AUGALUS-INDIKATORIUS
IR BOTANIKOS TERMINŲ TĖVĄ.**

TURINYS

PARKO GIRIŲ TAKAIS

D. Savickaitė	Pagalvokite, jei saugomoje teritorijoje ruošiatės:...	2 psl.
A. Survilaitė	Susipažinkite: vandeninis vaiduoklis	5 psl.

ETNOGRAFIJA

L. Baniėnė	Šokiai ant Meironių kaimo tilto	6 psl.
D. Savickaitė	ANP spaudiniai	7 psl.
D. Savickaitė	Seminaras su pasiraudojimais	11 psl.

VOLUNGĖ

L. Šidla	Kirdeikių kapinių vaiduokliai	8 psl.
D. Savickaitė	Muziejininkų seminaras	9 psl.
D. Savickaitė	Sekminės	10 psl.
D. Savickaitė	Pavasaris Tauragnų mokykloje	10 psl.

TAI IDOMU

D. Savickaitė	Pažindami tausokime	13 psl.
D. Savickaitė	S.B. Jundzilas - botanikos terminų tėvas	15 psl.

PAGALVOKITE, JEI SAUGOMOJE TERITORIJOJE RUOŠIATĖS:

SAVAVALIŠKAI STATYTI. Aplinkos ministerijos kolegija svarstė, kaip valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija vykdo strateginius uždavinius. Ta proga inspekcija patikrino 5 apskričių tokio pobūdžio inspekcijų veiklą. Buvo išaiškintos 557 savavališkos statybos, iš kurių 80 buvo nugriautos, 525 paskirtos piniginės administracinės baudos. Ypač daug problemų išryškėjo saugomo-

se teritorijose, prie vandens telkinių, kur, apeinant įstatymus arba išradinčiai pasinaudojus jų spragomis, buvo atstatinėjamos bei perkeltamos nuosavybės teisės į žemę, vykdomos nelegalios statybos. Nors už savavališkas ir neteisėtas statybas įstatymai numato gana griežtą atsakomybę, pažeidėjų tai nesusabdo. Nors kitos saugomos teritorijos turi daug daugiau tokio pobūdžio problemų, bet jų yra ir Aukštaitijos nacionaliniame parke. Bene žūliausia savavališka statyba fiksuota etnografiniame Strazdų kaime. Nors jos "tvėrėjas" Albinas Strazdas buvo gavęs ministro raštą, draudžiantį statyti, - nepakluso. Statinys tiesiog "išdygo". Tai stulbina ne tik Utenos agentūros inspektorių V.Jasiūną, bet ir visus ANP direkcijos darbuotojus. Kokio dar paaiškinimo šiam žmogui reikėjo? Tas pats inspektorius informavo ir apie Taurapilyje fiksuotą P.Giedrio "iniciatyvą". Nors jam buvo leista pirtelę statyti 40 m nuo ežero kranto, šioji net 30 m link jo "šoktelėjo". Toliau šiuos reikalus spres teismas. Ignalinos r. aplinkos apsaugos agentūros vadas P. Kazakevičius informavo, kad Paūkajės gyventojas A. Kindurys nesilaikė projekto reikalavimų ir

Nukelta į 3 psl.

PAGALVOKITE, JEI SAUGOMOJE TERITORIJOJE RUOŠIATĖS:

Atkelta iš 2 psl.

už tai buvo nubaustas 500 Lt bauda. ANP architektas R.Žilėnas pastebėjo, kad ANP teritoriją kontroliuojančios agentūros jau yra informuotos ir apie kitas dvi mūsų darbuotojų pastebėtas pažaidas – Ožkiniuose be leidimo „išdygo“ G.Bartaškienės pirtis, Ginučiuose nė su kuo nederinęs p.Pumputis iškasė kūdrą... Teismai, svarstydami ieškinius dėl savavališkų statinių nugriovimo, ipareigoja statytojus visų pirma pamėginti suderinti statybos dokumentaciją. Savavaliautojai tokius sprendimus vertina kaip leidimą įteisinti statybą. Todėl šiais metais su savavaliautojais, ypač saugomose teritorijose, numatyta elgtis daug griežčiau. Kad būtų užkirstas kelias bet kokioms savavališkoms statyboms jose, Aplinkos ministerija iki rugsėjo 1-osios parengs daugiau kaip 10 teisės aktų pataisų projektus. Taip pat bus nustatyti saugomose teritorijose leidžiamų statyti statinių matmenys ir kiti reikalavimai. Rengiamos Ad-

ministracinių teisės pažeidimų kodekso pataisos turėtų suteikti teisę aplinkos apsaugos, valstybiniams miškų ūkio ir saugomų teritorijų pareigūnams skirti nuobaudas ir nagrinėti bylas, išaiškinus aplinkos apsaugos reikalavimų, numatytų statomam objektui, pažeidimus.

ŽVEJOTI. Nuo birželio 12 d. įsigaliojo naujos Mėgėjiškos žūklės ir žuvų apsaugos taisyklės. Jose pakoreguotas ir sumažintas draudimų skaičius žvejoti tam tikrais laikotarpiais ir būdais. Šios taisyklės įvardija ir apibūdina leistinus mėgėjiškos žvejybos įrankius bei būdus, kai kurių žuvų leistinus sugavimo dydžius ir kiekius. Naujosios taisyklės žvejams mėgėjams bei vandens telkinių nuomininkams suteikia daugiau teisių, bet yra griežtesnės brakonieriams. Jose apibrėžiama, kas yra šiurkštus mėgėjiškos žvejybos pažeidimas. Žvejai mėgėjai turėtų atkreipti dėmesį į tai, kad draudžiama gaudyti žuvis, nesuviliojus jų masalu, o užkabinus kabliuku ar kabliu už bet kurios kūno dalies (iš-

ANP direktoriaus pavaduotoja I.Čeponienė informuoja apie pastebėtas pažaidas.

skyrus snukį). „Profesionaliesiems“ Ignalinos rajono agentūros vadovas P. Kazakevičius pataria atminti, kad žvejojant dugnine meškere, draudžiama naudoti gumas, o žiemą galima naudoti tik 3 (anksčiau

5) skritulius nuo ledo. Sugriežtinta ir žuvų pardavimo tvarka. Draudžiama parduoti ar įsigyti žuvį, neturint jų teisėtą įsigijimą patvirtinančių dokumentų. Asmuo, parduodantis ar įsigyjantis

Nukelta į 4 psl.

PAGALVOKITE, JEI SAUGOMOJE TERITORIJOJE RUOŠIATĖS:

Atkelta iš 3 psl.

žalias (neapdorotas) žuvis, jeigu jų yra daugiau nei per parą leidžia sugauti šios Taisyklės, privalo turėti ir įgalintiems pareigūnams pareikalavus, pateikti teisėtą jų įsigijimą patvirtinantį dokumentą. Dar šiais metais turėtų pasikeisti ir mėgėjiškos žvejybos tvarka privačiuose vandens telkiniuose.

NAIKINTI GAMTOS IR ETNOGRAFIJOS SAVITUMĄ. ANP gamtos ir etnografijos kraštovaizdžio savitumo išsaugojimą reglamentuoja respublikos Saugomų teritorijų ir Nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymai, LR Gamtos pa-

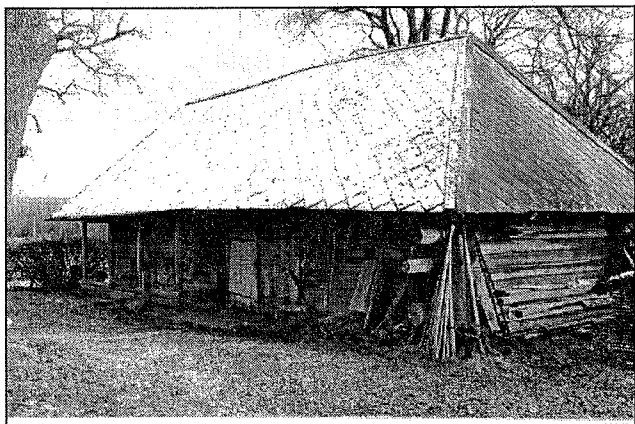
bojimai. Tai nėra labai patogu, kai reikia motyvacijos savo veiksmams pateisinti, bet džiaugiamės, kad valstybei tai rūpi. Šiose teritorijose gyvenančių žmonių veikla turi atsižvelgti į vietovės estetinio, pažintinio potencialo didinimo poreikius. Konkrečios tvarkymo priemonės numatomos žemės valdų vidinės žemėtvarkos projektuose arba specialiuosiuose planuose. Pagrindinis tikslas yra bendro gyvenamosios vietovės vaizdo ir vizualinių ryšių su aplinka tradicinio pobūdžio išsaugojimas. To turėtume siekti visi. Naujieji žemių savininkai, nuomotojai turi suprasti, kad tik jų pačių

funkcijos yra išklaudyti tarpusavio nesupratimų atgarsių, spręsti kaimynų nesutarimus, valyti ir tvarkyti privačias valdas. Savo ribotomis pajėgomis ANP darbuotojai tokią vasarą kaip ši vos spėja valyti užterštas pakeles, paėžeres, paupius – kelis kartus per savaitę išvežama po du sunkvežimius šiukšlių. Reikia manyti, nei vienas nekilnojamojo turto turėtojas nenorėtų, kad eiguliai jų virtuvėse sukinėtųsi. Paprastai jose kuopiasi patys, o žemės valda – juk taip pat nekilnojamas turtas. Nesinorėtų naudoti valstybės suteiktų teisių – bausti. Gal vis tik visi išmoksime laikytis valstybės deleguotų nurodymų. Saugoma teritorija – unikalių objektų rinkinys, todėl, jei manote, kad nuo kaimynų ar lankytojų apsiginsite tvora, – klystate. Jų statymas reguliuojamas kaip ir visą kraštovaizdį keičianti veikla. Tvoromis negalima užtvirti laisvo lankymo turistinių teritorijų. Tvoros pobūdis, dydžiai ir medžiagos turi būti parinktos pagal atitinkamos gyvenvietės kraštovaizdžio tipą, pastatų, kurie aptveriami, stilių. Teks tiesiog išmokyti neteršti savo ir kaimynų valdose, teks išmokyti palaikyti švarą savo teritorijoje.

ANP darbuotojai, kaip ir Jūs, mieli šios teritorijos gyventojai,

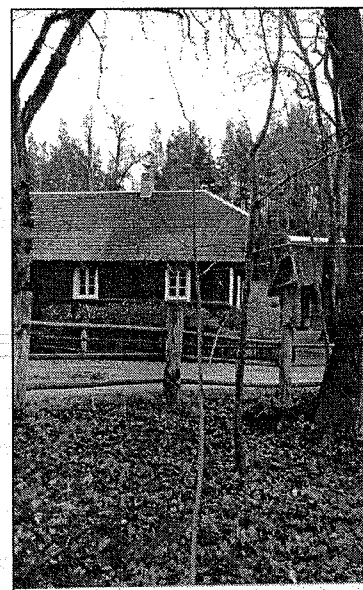
supranta, kad apribojimų daug. Norint ką nors keisti ir įtakoti šalies ar rajono valdžią priimti Jums palankius sprendimus, teikti nuolaidas ir lengvatas, reiktų kuo greičiau burtis į kaimo bendruomenes (kaip, pvz., Knyvų bendruomenė Ignalinos r.) ir jų pagalba ginti ir atstovauti savo interesus. ANP direkcija šių problemų nepajėgia išspręsti, nes mes – Vyriausybės nutarimų vykdytojai.

**ANP kultūrologė
Dalia Savickaitė**

minklų nuostatai, specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos bei miškų apsaugos ir naudojimosi saugomose teritorijose taisyklės. Gamtinio ir etnokultūrinio kraštovaizdžio tvarkymo pobūdis nepriklauso nuo žemės nuosavybės formos ir yra privalomas visiems žemės savininkams, valdytojams ir naudotojams. Ūkinį režimą formuoja įvairiuose juridiniuose aktuose išbarstytos ūkininkavimo sąlygos ir apri-

reikalas yra susitarti ir informuoti vienas kitą, kiek pas ką svečių atvažiuoja, savo svečius įspėti, kad negalima teršti, naikinti, deginti kaimynų ir šeiminkų valdų, triukšmauti jose, trukdyti vieni kitiems, pagaliau – sutvarkyti savo šeimos ir svečių paliktas šiukšles. ANP direkcijos funkcijos yra atlikti valstybės deleguotus šios teritorijos priežiūros darbus valstybinėse, bet ne privačiuose valdose, juolab ne jos

judėdamos tūno prisitvirtinusios prie substrato ir lyg maži filtrai visą laiką nenustodamos košia vandenį, gaudydamos mikroskopinius gyvius, dumblius ir bakterijas, kuriais minta. Toks pasyvus mitybos būdas nėra būdingas gyvūnams. Tačiau pintims jis tinka. Gy-

nes iš jų gali susidaryti bet kokios kitos pinties organizmui reikalingos ląstelės arba klonuotis nauja gyvūnų kolonija.

Ištraukta iš vandens, durlė suglemba, bet palietus jos kūną, jaučiamas šiurkštumas – tai gyvūno skeletas. Jis sudarytas iš į šilką panašios organinės medžiagos pluošto (spongino) ir titnaginių-raginių adatėlių (spikulių), kurios gyvūno kūnui suteikia tvirtumo ir apsaugo jį nuo grobuonių.

Jeigu pauostytumėte upinę durlę, pajustumėte nemalonų specifinį kvapą, kuris erzina nosies gleivinę. Palietę gyvūno kūną, mes sulaužome tūkstančius labai trapių titnaginių adatėlių, kurias vėliau su oru įtraukiame į save. Dalis šių adatėlių (spikulių), patekusių į kvėpavimo takus, įstringa jautrioje nosies gleivinėje, sukeldamos nemalonų niežulį. Tačiau tokiu būdu suerzintoje gleivinėje pagerėja kraujotaka.

Būtent šią durlių sąvybę senovėje žmonės buvo pritaikę liaudies medicinoje. Iš jų buvo gaminami tepalai bei "durlių milteliai", kuriais gydydavo radikulitą, artritą, reumatą, dideles kraujosrūvas, susidariusias po stiprių sumušimų. Taip pat durlė buvo gera ir veiksminga kosmetinė priemonė, gydanti jaunatvinius spuogus. Tik žmonės, turintys jautrią ir ploną veido odą, negali pasinaudoti durle. Jos veikimas ant tokios odos būtų per stiprus.

Rudenėjant durlių kūnuose susidaro mažų ląstelių kamuoliukai, vadinami pumpurais arba

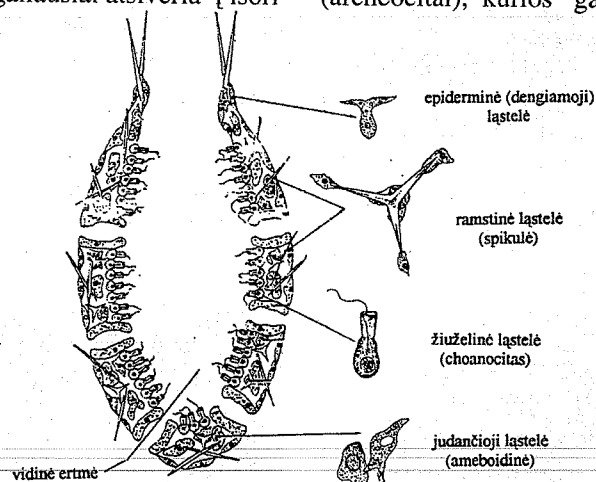
Nukelta į 12 psl.

Prieš 700-500 mln. metų neapbrėptų vandenų gelmėse išsivystė unikali gyvybės forma – vandeninės pintys. Tai paprasčiausios sandaros, seniausios daugialąsčiai organizmai, Žemėje išlikę iki šių dienų. Daugiau kaip 2500 vandeninių pinčių rūšių gyvena įvairiuose pasaulio vandenyse ir tik nedidelė jų dalis yra gėlavandeniai gyvūnai.

Antroje vasaros pusėje, irstantis ramiomis parko ežerų įlankomis ar upių užutėkiais, galima pamatyti vieną iš 6 Lietuvoje paplitusių gėlavandenių pinčių rūšių – upinę durlę (*Spongilla lacustris*). Iš išorės durlės net nepaaiškys gyvūnu. Jos kūnas yra pilkos arba žalios spalvos, neapibrėžtos formos ir labiau panašus į dumblių apnašas, susidarančias ant augalų stiebų ar nulūžusių medžių šakų, nei į gyvūną. Tačiau durlės neabejotinai yra gyvūnai, turintys unikalią kūno sandarą. Durlių kūnai nėra pavieniai individai, tai gyvūnų grupės-kolonijos. Jos susidaro iš daugelio individų jiems dauginan-

tis, bet neatsiskiriant vienas nuo kito. Pavienis pinties kūnas būtų panašus į taurę, nes jo viduje yra ertmė. Tačiau kolonijai augant, individai taip deformuoja vienas kitą, kad durlė tampa beformė mase. Be to, kūno viduje susidaro daugiakamerinė vidinė ertmė, nes visų individų vidinės ertmės tarpusavyje susijungia siaurais kanalėliais, kurie galiausiai atsiveria į išori-

vūno vidinėje kūno ertmėje esančios ląstelės (choanocitai) turi ilgus botagėlius (žiuželius), kuriais plaka vandenį. Sukeltos vandens srovės į kūno vidų atneša mažytes maisto daleles. Jas pačiumpa ir į ląstelės vidų ištraukia prie žiuželių susidarančios ataugėlės. Suvirškintą maistą po durlės kūną išnešioja savotiškos judrios ląstelės (archoecitai), kurios gali

1 pav. Schematizuota pinties sandara

nę aplinką. Todėl durlės kūnas yra aktytas lyg rėtis.

Vandeninės pintys yra sėslūs gyvūnai. Jos ne-

laisvai "ropinėti" bestruktureje durlės kūno terpėje. Be to, šios ląstelės pintims yra gyvybiškai svarbios,

ETNOGRAFIJA

ŠOKIAI ANT MEIRONIŲ KAIMO TILTO

Nuo seniausių laikų žmonės gyveno prie upių ir ežerų, kurie buvo vienas iš svarbiausių pragyvenimo šaltinių – žvejyba ir susisiekimo priemonė.

Meironys – tikras vandens kelių mazgas. Kaimas ilga linija išsistatęs paežerėje, gražiai apaugęs medžiais, sodais, krūmais, žilvičiais ir alksniais. Meironys yra iš seno žinomas žvejų kaimas. Kaimą kerta upė Meira. Per upę eina kaimo tiltas, kuris jungia abi kaimo puses. Tiltas kaip ir tiltas, tokių galima rasti vos ne kiekviename mūsų respublikos kaime. Anksčiau tiltas buvo medinis, kurį reikėdavo atnaujinti beveik kas dešimt metų. O dabar per kaimo upę pastatytas naujas ir modernus tiltas.

Kaimo gyventojai daugiausiai senyvo amžiaus žmonės, bet vasarą kaimas atgyja. Suvažiuoja į gimtuosius namus vaikai, anūikai. Atvažiuoja ir poilsiautojai. Gražiais vasaros vakarais daugelis eina pasivaikščioti ir būtinai eina prie upės pastovėti ant tilto ir pasižiūrėti, kaip teka upės vanduo.

Kažkada kaimo tiltas turėjo tam tikrą išskirtinę, netradicinę savo pareigą. Juo ne tik važiuodavo ratais, mašinomis ir eidavo gyvuliai, bet susirinkdavo viso kaimo žmonės pasišokti.

Baigiantis vasarai, rugpjūčio pradžioje, prieš Žolinę, Palūšės bažnyčios parapijos šv. Lauryno atleidai. Meironiškiečiai šiai šventei labai ruošdavosi, nes tą dieną ant kaimo tilto vykdavo šokiai.

Kada ši tradicija atsirado, dabar nieks negali pasakyti. Tik gaila, kad kaimo gyventojai dabar nebeatgaivina šios gražios tradicijos. Daugelis gyventojų garbingo amžiaus, o jauni-

mas nesiima iniciatyvos.

Štai ką pasakoja Meironių kaimo gyventojai apie tuos laikus, kai dar žmonės kaime puoselėjo tą tradiciją.

Genė Laurinčiukaitė-Brukštienė, gim. 1924 m.

“Kai aš atatekėjau 1944 metais, tai jau šitie šokiai buvo. Mana anytelė posakaja, kad i prie linkų šokdava in tilta pa šv. Lauryna atlaidų. Mana atmin-tim, tai jaunimas jau iš vakara šluodava i nuskusdava tiltų. Ba par tiltų aidava gyvuliai i vežimais važiuodava, prismaigydava i mėšlas, i purvynas. Tai jaunimas ruošdava tiltų šokiam.

Sakmadenį visi aidava Palūšen in mišiu, è pa mišiu

visi grįždava namo švyst. Atvažiuodava svečių kaž-non pirkion, nu tadu i sava šeimynas būdava didelas. Pasvaišindava, sugerdava bonkeliūtį, naminia alaus, ažvalgydava kas būdava suruošta, i tadu vakari aidava in tilta šokt. Tiltų apšviesdava liempam i lictorniam, kad šviesiau būtų. Turėja kaimas i sava muzikontus: Vladas Ivaškevičius in klarneta, Mykaliukas Ivaškevičius in bajona, Jonas Brukštus turėja takį būgnelį, Valiukas Untanas in kardijona. Tai kai ažgro-dava, pacias kojas aidava šokt”.

Vlada Liepinytė-Brazauskienė, gim. 1926 m.

“Mana moma, kai atatekėja 1925 metais šitan kaiman, jau rada šitų tradicijų – šokt in tilta par šv. Lauryna atlaidų dienų.

Kai aš atsimeinu, tai šv. Lauryna atlaidam ruošdavas jau nuo liepas mėnasia. Mergaites aidava miškan rinkt uogų, parduodava i gavusias pinigų nuspirkdava medžiagos, kas perkeliaus, kas štapeliaus. Štapeline medžiaga skaitydavas labai jau gera. Prieš šv. Lauryna atlaidus pasisiūda-

Nukelta į 7 psl.

ANP SPAUDINIAI

Gegužės 7-ąją vėl galime skirti dieną džiaugsmui, kad turime nuostabiai skambia archaišką kalbą, kad galime ją laisvai kalbėti ir rašyti, galime surasti progą ir padėkoti ją puoselėjantiems žmonėms – rašytojams, žurnalistams, kalbininkams, leidėjams, spausdininkams, bibliotekininkams, platintojams. Gegužės 7-oji – spaudos atgavimo, kalbos ir knygos diena.

Vien tai, kad yra tokia diena Lietuvoje, turime prisiminti, kad šie dalykai labai sunkūs ir skaudūs Lietuvai. Toks reiškinys – spauda – Europoje atsirado XV a. viduryje – XVII a. imta leisti laikraščiai ir žurnalai. Pirmieji leidiniai daugiausiai buvo religinio pobūdžio. Susilpnėjus religijos įtakai, ją globoti ėmėsi verslininkai ir valdančios klasės – tokiu būdu gindamos ir atstovaudamos savo interesus. Spaudos ideologinė svarba ypač išryškėjo kapitalizmo epochoje.

Pirmosios lietuviškosios knygos atsiradimo istoriją ir autorių mums puikiai pristato mokykliniai vadovėliai. Tad šiandien kiek plačiau apie Lietuvos skaudulį – spaudos draudimo metą. 1864-1904 m. caro valdžios draudimas spausdinti lietuviškus leidinius tiesiogiai siejosi su Vilniaus generalgubernatoriaus M. Muravjovo po 1863 m. sukilimo aprobuotomis Vilniaus švietimo apygardos mokyklų valdymo taisyklėmis. Šios taisyklės tiesiogiai lietė ir Ig-

nalinos kraštą. Muravjovinė mokyklų reforma leido naudoti tik lietuviškas maldaknyges ir elementorius rusiškais raidėmis (kirilica). Spausdinti lotyniškais raidėmis buvo griežtai uždrausta, drausta net iš užsienio įvežti leidinius tokiais rašmenimis. Bene įdomiausia šioje istorijoje tai, kad pirmieji spaudos draudimo nuostatus pažeidė rusų mokslininkai. Jie 1865 m. Rusijos MA vardu, valstybės lėšomis išleido K. Donelaičio raštus. Tai pati MA 1890 05 04 iškovojo teisę lietuviškus mokslo darbus spausdinti lotyniškais raidėmis. Deja... su sąlyga, kad jie nebus platinami Lietuvoje.

Siekdamas panaikinti spaudos draudimą, labai daug Lietuvos labui nuveikė M. Valančius. Jau 1867 m. jis kreipėsi į carą, prašydamas jį panaikinti. M. Valančius pirmasis ėmėsi spausdinti užsienyje lietuviškas knygas bei organizavo nelegalią knygnešių organizaciją, gyvavusią iki 1870 m. Lietuviški leidiniai buvo gabenami iš Mažosios Lietuvos per Vokietijos-Rusijos sieną. Knygnešius Tilžėje aprūpindavo E. Jagomostas, M. Jankus, P. Mikailionis, M. Zauniūtė. Tuo metu už lietuviškų knygų laikymą, gabenimą buvo nubausti ir į šiaurines gubernijas išsiųsti per 2000 žmonių. 1867-1904 m. veikė ne mažiau kaip 40 spaudos rengimo ir platinimo organizacijų. Vien Rytų Prūsijoje 1864-1896 m. buvo išspausdinta 3777250 egz. įvairių leidinių.

Ignalinos rajono gyventojai dėl lietuviškos spaudos daug nukentėjo ir lenkmečiu. Tuomet leidiniai buvo vežami iš Kau-no. Visa tai labai stabdė krašto kultūrinį vystymąsi. Ignalinos kraštas savo istorijoje mini net 43 knygnešius, padėjusius žmonėms gauti lietuviškos spaudos rusinimo ir lenkinimo politikos metu. Labiausiai jų tarpe pagerbtas M. Cicėnas nuo Daugėlišio – jo vardas įamžintas knygnešių sienelėje Kaune. Ne mažiau žinomi: A. Janutėnas, P. Lazinka, A. Telyčėnas, M. Gylis, Z. Tarvydas, A. Čekutis (Zvanykas), kunigai S. Gimžauskas ir J. Burba.

Šiandien daug linksmesnė. Šiuo metu rajonų savivaldybės ruošia ir rengia daug įvairių leidinių, pristatančių rajonų savitumus. Ypač gausiai save pristato Utenos rajonas. Labai sveikintinas Utenos spaustuvės "Indra" kolektyvo pažangus ir patriotiškas požiūris į tokio tipo leidinius. Vieni paskutinių Ignalinos r. savivaldybės remtų tokio pobūdžio leidinių "Atsargiai sau Ignalinos kraštą" bei Ignalinos rajono literatūrai, susibūrusių prie rajono savivaldybės Viešosios bibliotekos, kūrybos rinktinė "Aukštaitiškas kalbėjimas į širdis", pavasariniai vaikų poezijos rinkinukai. Rajono gyventojai turi galimybę prenumeruoti, skaityti dviejų UAB-ų periodiška išėinančius du leidinius, nušviečiančius rajono gyvenimą: "Ignalina" ir "Nauja vaga". Kūrybingas ir naudingas ūkininkų sąjungos leidinukas "Skalsas". Kas ketvirtį "stengiasi" pasirodyti ir Aukštaitijos nacionalinio par-

ko direkcijos leidinys "Ladakalnis". "Nauja vaga" ir "Ladakalnis" seniausio rajono periodiniai leidiniai. Kiek plačiau apie pastarąjį.

"Ladakalniui" šiemet jau 18-ka. Tai pirmasis ANP leidinys. Buvo norėta jį pakrikštyti "Volunge", bet tuometinis "Glavlitas" to neleido, nes buržuazinės Lietuvos laikais buvęs toks leidinys (dabar taip vadinasi meninė šio laikraščio dalis). Jo kūrėjas B. Šablevičius nenuleido rankų, tad atsirado sienlaikraščinio tipo "Nuo Ledakalnio", kuris vėliau tapo "Ledakalnis" ir "sutarmiškėjo" į "Ladakalnis". Solidus "Ladakalnis" dabar dėl finansinių nepriteklių kiek "sukūdes" ir sulėtėjęs. Nors ir braškėdamas jis stengiasi kas ketvirtį nupakoti, kas vyksta Parke, kas atrasta jo miškuose ir vandenyse, fiksuoja kraštotylinę palikimą, populiarina ekologines žinias. Kadangi jis nesprendžia dienos aktualijų, tad ir jo informacija nesensta. Nuo 1994 m. laikraštį ruošia D. Savickaitė. Tuo leidybinė veikla nesibaigia. Ir kiti ANP darbuotojai nesnaudžia. 2000 m. jie į "Ladakalni" ir kitus Respublikos leidinius apie Parką paruošė 64 straipsnius (B. Šablevičius – 16, D. Savickaitė – 41, kiti po 1). Įvairiuose leidiniuose kitų organizacijų autoriai apie mus interviu ir kitomis formomis išspausdino: 2000 m. – 57, 2001 m. – 44 straipsnius – dažniausiai teigiamus. (Reikia pažymėti, kad informacija pateikiama tik iš tų leidinių, kuriuos prenumeruoja Ignalinos viešoji biblioteka.)

Nukelta į 12 psl.

ŠOKIAI ANT MEIRONIŲ KAIMO TILTO

Atkelta iš 6 psl.

va pacias gražiausias i puošniausias suknėlas.

Iš aplinkinių kaimų (Gaveikių, Strigailiška, Untagavės, Pagavės ir kitų) jaunimas turėdava turėt "propuskus" (leidimai lenkų okupacijos metais), kiteip negalėdava patekt Meiranysna. Prieš karų labai daug buvo jaunima. Paciuos Meiranysne buvo apie šešiasdešim mergų i bernų, è do iš aplinkinių kaimų. Pabiržia kaimi tai buvo vien mer-

gas.

Kadaisi tiltas buvo iš senojų, kad tik mozniedava pravažiut ratais i perait kiton pusan. Paskui jau pastate gerasnį su paromciais.

Prieš šv. Lauryna atlaidus, šeštadenį, jaunimas šluodava kaima keliu, kožnas prie sava namų, i tiltų ne tik iššluodava i nuskusdava, ale i nuplausdava. Jeigu tik vežimas pravažiuoja, tuoj nušluodava, kad neliktų purvyna. Pagal tiltą abu šonus ištimpdava virves

i sukabindava panorus. Tai būdava šviesu in tilta. Tiek susrinkdava in tilta daug šokunčių, kad šokdava net in kelia – vienoj pusaj tilta i kitaj.

Atadava i linkų karaiveliai, i jų karinykas Samana (tokia jo buvo pavardie) su žmonu. Karinyka žmonai atnešdava takį pintų krėslų, kad galėtų atsisėst. Karaiveliai šakdindava mūsų panelas, i karinykas su žmonu pašokdava, pabūdava vakaralį. Kai muzikantai padarydava pertraukų, tai linkų karaiveliai aždainuodava "Pszybyli ulani pod okienko":

*Pszybyli ulani pod okienko)2
Stukaja pukajon pus panienko)2*

*O borze, a co to za wojacy)2
Neboisia, atkryce, to poliacy)2.*

Sanas materiškes i mažai vaikai susėsdava in paromcių i dabodava kaip šoka.

Paskui, jau pa kara, kai atsirada alektra, pajungdava nuo stulpa lempelį. Jau neraikiedava kabint panorų. Kiek aš atsimenu, tai visadu par šv. Laurynų būdava šokiai in Meironų tilta".

Užrašė L. Banienė

Kaimo kronikos

VOLUNGĖ

Dr. Leonas ŠIDLA

KIRDEIKIŲ KAPINIŲ VAIDUOKLIAI

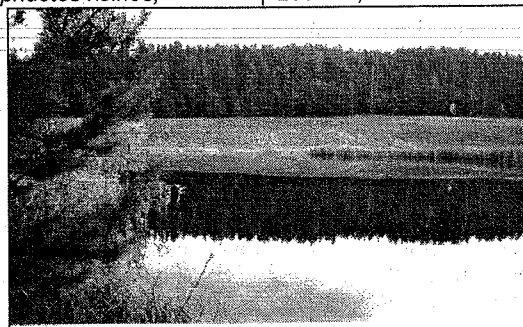
Gyveno, keitės kartos, laiko daug praėjo...
Ir staiga nei iš šio, nei iš to
Ant Kirdeikių kapinių vaidentis pradėjo.
Pasklido gandas, kad kai mėnulio
Pilnatis balą prie Kirdeikių kapų apšviečia,
Tada velniai čia maudos baloj,
Ratelius jie šoka ir praeivį.
Pro kapus į šias "linksmybes" kviečia...
Gandas šitas ne vien iš lubų buvo paleistas
ant vėjo,
Nes apie tai liudijo žmonės,
Kurie šitas velnių baikas
Savo akimis matė, savo ausimis girdėjo.
O šitas vaidenimasis nuo to laiko prasidėjo,
Kai grįžęs iš Amerikos, Kulinių Kultuvus
Ištaigingus namus statyti pradėjo.
O prie šitų namų statybos dirbo
Iš Kirdeikių Paukštė – meistras išrinktinis.
Bet savo keistenybėmis jis buvo irgi ne
eilinis.
Tuo laiku Kultuvo pasamdytas bernas
Lūšas
Savo slūžbą ėjo.
Buvo pavasaris, tad Kultuvo laukus jis
Arė, sėjo ir akėjo...
O kaip žinia, pavasarį diena ilga
Kaip metai, už tai laiko nedaug miegot,
Nes naktis trumpa
Per ilgą dieną Lūšas dirbęs Kultuvo
laukuos,
Tad grįžta į namus
Labai pavargęs, kad net klumpa.
Bet to dar negana, nes Kultuvo
Namų statybos meistras stoja jam ant tako.
- Jau vakaras, o vienas aš nakvoti
Į namus Kirdeikiuos bijau eiti,
Tu palydėt mane turi, – jis Lūšui sako.
Ir taip kas vakarą Lūšas, lydėdamas
Šį meistrą į jo namus Kirdeikiuos
Ir grįždamas atgal, kol šitą kelią
suvaikščioja
Jis nusivaręs taip nuo kojų, kad net
svirduliuoja.
Kol grįžta Lūšas meistrą palydėjęs,
Beveik jau aušta rytas.
Pavargęs jis labai
Ir jaučiasi kaip kuinas nuvarytas.
Ir taip nuvaręs Lūšas vos patalan nukrinta,
Tuoį pat reikia keltis, eiti lauko art,
Nes rytuose jau švinta.
Ir taip kai Lūšas vakarais
Su meistru į Kirdeikiuos ir atgal
Vienas į namus vaikščioja,
Kokią išeitį surast iš padėties
Jis vis galvoja.
O reikia pasakyti, kad Kultuvo šio bernas
Lūšas
Nebuvo jįsai koks nors glušas-
Minčių visokių krebžda jo galvoje.

Ilgai pasukęs galvą štai sumoja,
O galbūt kipšas pakiša jam mintį,
Kad nėra reikalo šiam meistrui
Kas vakarą Kirdeikiuos keli minti,
Nuo šito įpročio jį reikia atpratinti.
O žinant meistro šio bailumą,
Vaiduoklius reikia ant kapų Kirdeikių
suvaidinti.
O kai vaiduokliai ant kapų Kirdeikių
pasirodys,
Meistras šis nurims -
Jam norą eiti į namus nakvoti
Kaip ranka nuims.
Tad Lūšas meistrą namo palydėjęs,
Kirdeikiuose pas draugą apsistoja,
Kaip šią šunybę jiems iškrėst
Per naktį sau jie suka galvas,
planuoja.
Pagaliau jie abu priėjo bendrą mintį,
Kad Lūšo draugui naktigonėn
Nuojus arklus, prie kapų Kirdeikių
Baloje besimaudantį velnią reikia
suvaidinti.
Taigi tame pavasaryje gegužės
mėnesyje
Kai pilnatis mėnulio švietė,
Kai baloje prie kapų Kirdeikių jau
dygo viksvos,
Kvarkė varlės, viena kitą į nerštą
kvietė,
Kada lakštingalų balsai baloj
Augančiuos karkluos skardėjo,
Tuo tarpu Lūšas pabaliu pro kapus
einančiu keliu
Meistrą į Kirdeikiuos lydėjo.
Ir staiga girdi jie, kad kažkas
Baloj pukši, kriokia, vaitoja.
Pagaliau jie mato, kad kažkas
Šlapias juodas raitos baloj
Mėnulio šviesoje sidabru jis šviečia.
Ir su lopa ateiti jis jiems moja, kviečia.
Čia Lūšas meistrui šaukia:
- Ar tu matai, kad baloj maudos
velnias.
Ant žodžio to bjauriai pasmirdo,
Nes meistras pridėjo kelnės.
Vėliau, kai visi iš jo bailumo juokės,
Meistras teisindamasis sakė,
Kad ne be reikalo kelnės jis pridėjo,
Nes šito velnio kaktoje net ragiukus
regėjo.
O tuokart Lūšas šaukia meistrui:
- Bėkim, tai baisi strošyla,
Nes tavo jau pridėtos kelnės,

O man iš strioko padai svyla.
Jei mes čia dar ilgiau trypčiosim,
Pagaliau jie mato, kad kažkas
Šlapias juodas raitos baloj
Mėnulio šviesoje sidabru jis šviečia.
Ir su lopa ateiti jis jiems moja, kviečia.
Čia Lūšas meistrui šaukia:
- Ar tu matai, kad baloj maudos
velnias.
Ant žodžio to bjauriai pasmirdo,
Nes meistras pridėjo kelnės.
Vėliau, kai visi iš jo bailumo juokės,
Meistras teisindamasis sakė,
Kad ne be reikalo kelnės jis pridėjo,
Nes šito velnio kaktoje net ragiukus
regėjo.
O tuokart Lūšas šaukia meistrui:
- Bėkim, tai baisi strošyla,
Nes tavo jau pridėtos kelnės,
O man iš strioko padai svyla.
Jei mes čia dar ilgiau trypčiosim,
Lekuoją meistras kaip šuva.
Jo iškištas, kaip sakoma, padėtas
Ant barzdos, liežuvis,
Kurs nuo bėgimo, troškulio ir strioko
išdžiūvys.
O po šio įvykio meistras po darbo
Naktigulto eiti į savo namus Kirdeikiuos
nustoja
Ir savo darbovietę Kuliniuose nakvoja.
Būdavo atskliaupia jis prie
Lovos, sukalba poteries ir gulasi.
Prieš tai peržegnoja patalą,
O po to ir pats persižegnoja.
Nes jis sakydavo, kad kryžiaus ženklas
Velnius iš patalo, na ir nuo savęs
išgainioja.
O po šio įvykio visoje apylinkėje
Žinojo ir vaikas, ir jaunas, ir senas,
Kad uturunt paprastai prie
Kapų Kirdeikių striošija,
O kalbant iš lietuviškai – vaidenas.
Taigi šposas šis legenda tapo,
Žmonėms giliai įstrigo,
O kad tai šposas buvo už
Kelių metų atskleidė tai Lūšo
Draugas iš Kirdeikių,
Kai Lūšas Amerikon išvyko.

Baikos – išdaigos.
Acenka – įvertinimas
Zascenka – kaimelis, užusienis

2002 m., vasaris

MUZIEJININKŲ SEMINARAS

Gegužės 18-oji – Tarptautinė muziejų diena. Ta proga Rytų Lietuvos kultūros centras ir Aukštaitijos nacionalinio parko direkcija organizavo seminarą.

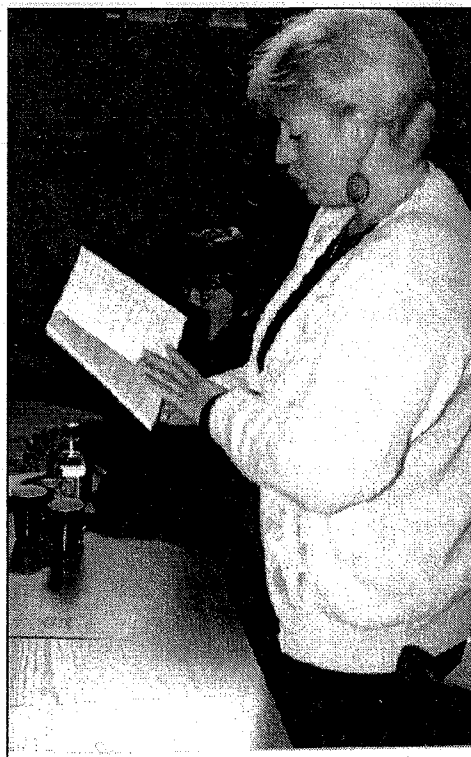
Seminaro tikslas – susipažinti su regione veikiančiais muziejais, pakalbėti apie jų darbo aktualijas nūdienoje, bendradarbiavimą tarpusavy ir su turizmo firmomis, susipažinti su ANP muziejų patirtimi.

Utenos apskritį seminaru atstovavo Ignalinos r. viešosios bibliotekos Palūšės filialo muziejus (Ignalinos r. savivaldybės perspektyviniuose planuose jis nurodomas kaip būsimasis krašto muziejus), Mindūnų žvejybos muziejus, Senovinės bitininkystės ir Ginučių malūno muziejai, besikuriantis privatus R.Klimo klojimas-muziejus “Kaimo atmintis”.

Seminare laukėme turizmo informacijos centrų atstovų, kur jie būtų galėję išsakyti savo požiūrį į šį klausimą, norėjome išgirsti rajono kultūros skyriaus nuomonę ir planus, bet, reik manyt, dėl objektyvių priežasčių arba jų tai nedomino, ar tiesiog nebuvo tam laiko. Seminarą

sveikino, darbo problemomis dalijosi Rytų Lietuvos kultūros centro direktorė B. Kurgonienė, ANP direktorius A.Panas, ANP kultūrologė D.Savickaitė. Apie tai, kaip sekasi kurti muziejų, kalbėjo R.Klimas. Įdomus seminario akcentas – susitikimas su dokumentalistu, režisieriumi, operatoriumi A.Tarvydu. Jis parodė du savo filmus apie M.Gimbutienę, papasakojo, kaip vyko filmavimo darbai, pasidalijo mintimis apie ją

rektorius pavaduotojos I.Čeponienės, parko transportu išvyko į “praktikos darbus” – ekskursiją po ANP. Rytų Lietuvos muziejininkai darbą baigė privačioje J.Grundos galerijoje

kaip žmogų, daug nusipelnusią mokslininkę. Vertinga buvo ir jo informacija apie informacijos laikmenas. Visiems derėtų atsiminti, kad “greitos”, spalvotos nuotraukos, videojuostos tik 20-30 metų ir visa, kas užfiksuota – išbluks.

Vėliau seminario dalyviai, lydimi ANP di-

“Skaptukas”, ten vyksime gobelenų parodos atidaryme. (Pasirodo, kad gan artimi J.Grundos giminaičiai – Kernavės muziejaus įkūrėjai!) Tą vakarą susirinkę į galeriją svečiai nutarė, kad J.Grundos indėlis į rajono muziejinę veiklą itin didelis, netradicinis, todėl verta jį teikti Kultū-

ros ministerijos apdovanojimui. Juolab, kad šio muziejaus-galerijos veikla nėra statiška, atlieka mokomąjį darbą, paties J. Grundos darbai puošia Ignalinos prieigas ir daugelį kitų vietovių. Šio vakaro svečiai manė, kad jei rajono savivaldybė nenori matyti ir įvertinti savų kūrėjų, tai gali atlikti rajono bendruomenė, svečiai. Šiam teikimui – apdovanoti – buvo surinkti parašai.

Seminaro dalyviai išsiskirstė kupini išpūdžių. Jų nenugašdino šaltas oras, žavėjo Aukštaitijos nacionalinis parkas, krašto žmonių nuoširdumas.

Dalia Savickaitė

SEKMINĖS

Tradiciškai septintą sekmadienį po šv. Velykų – ši graži Gamtos ir Žmogaus darnos šventė. Tuo metu Gamta lyg nuotaka pasiruošusi visuotiniam žydėjimui, auginimui, brendimui. Visa aplinkui kupa žaluma, vasaros nuovargio dulkės dar nedengia jos skaistumo.

Sekminės Meironyse itin savitos. Kaimas savo devynias karveles kasmet plukdo ganiavai į Pabiržės pusiasalį, nes nėra aplink tam reikalui tinkančių pievų – kaimo daržai atsiremia į miškus. Šiemet šeši kaimo gospadoriai buvo pasiruošę susirinkusiems į šventę parodyti šį retą reiškinį – karvių plukdymą. Bet Dievų norai nenuspėjami – staiga atšalo oras, o tuo pačiu ir vanduo, o sekmadienį, nors saulė ir prasišvietė, bet padūkėlis vėjas “pakėlė bangą” ežere ir ... Ketvertas gospadorių nenorėjo rizikuoti savo maitintojų gyvybėmis, tad į pusiasalį palydėjome tik dvi karveles. Darbščiosios gas-

padinės Aliejūnaitė ir Viosockienė gerai įtrynė karvelių tešmenis riebalais ir parodė susirinkusiems, kaip plaukia karvutės. Ačiū Valiukams, kad sveteliams iš rajono, apskrities, Vilniaus, Klaipėdos, Amerikos ir kitur leido per savo kiemą žygiuoti.

Šventė prasidėjo kaimo pradžioje. Visi norintys žygiavo apsikaisę berželiais, pasipuošę vainikais. Išplukdę karvutes, susirinko į poilsiavietę už kaimo. Ten buvo kepama kiaušiniene, kuriai 500 “štukų” kiaušinių dovanojo “Danaltos” parduotuvė, o lašinius – rajono ūkininkų sąjunga. Kol turizmo centro “Palūšė” šeimininkės kepė kiaušiniene, susirinkusiuosius linksmo muzikantai – kazitiškiečiai iš Aukštaitijos nacionalinio parko pakraščio dainavo senybinės dainas, uždavinėjo mįsles, nuostabūs Utenos “Botagėlio” mažieji piemenukai, vadovaujami Lidijos Virvytienės, parodė, ką ga-

li, ratelius ėjo Didžiasalio ir Daugėliško vaikų globos namų kolektyvai. Savo gardumynais visus vaišino ir šauniosios Meironių kaimo gospadinės. Dovanėlę – molinę karvutę – už gražiausią vainiką pelnė mažoji viešnia iš Šakarvos pusės.

Ko šia švente siekia ANP – šventės organizatoriai? Pirmiausia – parodyti kaimo grožį, savitumą. Antra – miestiečiams sudaryti progą ne tik papročius pažinti, bet ir pabūti gamtoje, pajusti jos kerintį grožį. Labai norėtume, kad į šventę visi rinktųsi su gera, taikia nuotaika, kad kiekvienas savo stalą nuklotų – kaimyną pavaišintų, atgavintų kaimyniško bendravimo paprotį, kurį bebrisdami į Europos brūzgynus, tuoj visai prarasime. Ši šventė turėtų būti ne vien organizatorių, bet ir dalyvių bendras kūrybinis procesas. Tuomet ją tikrai galėsime vadinti autentiška, nes tai atitiks lietuvišką dvasią. Prieš šventę skambinusieji klausė, ar būtini tautiniai rūbai? Atsakau visiems –

taip, tai gražu, bet ar mes turime šiam kraštui būdingus rūbus? Ir kita šio reikalo pusė, kuri gal ir eretiškai skambės – jei širdis negedi juodai apsirengus, tai ir nesidžiaugs tautiniais pasirėdžius... Į tokią šventę reikia eiti papuošus širdį! Kaip kam patogiau, gal tik merginos vainiką nusipinti turėtų išmokyti... Vargu ar masinių etninių švenčių organizatoriai per globalius rūpesčius pastebi, kad tai jau aiškintinas dalykas mūsų priaugančioms moterims – dažna net neįsivaizduoja, kaip jis pinamas...

Turizmo plėtra į renginį įneša savo pataisas. Kasmet vis daugėja žmonių, o tai ne itin patinka ramybėje įpratusiam gyventi kaimo žmogui. Tad atsiduriame gan keblioje padėtyje – dalis kaimo patenkinta, dalis – ne. Bet taip jau turbūt būna visame kame – visiems geras nebūsi. Atsiprašome tų, kuriuos trikdėme, dėkojame tiems, kas kartu buvo.

Dalia Savickaitė

PAVASARIS TAURAGNŲ MOKYKLOJE

Kiekvienas pavasaris Tauragnų E.Šimkūnaitės mokykloje be galo turiningas. Šiemet jis ypač džiugus – jau penkeri metai, kaip mokyklai suteiktas garbingas ir įpareigojantis profesorės E. Šimkūnaitės vardas.

Kaip žinia, E. Šimkūnaitė gimusi kovo 11-ąją. Tad ir visi gamtos pašlovinimui skirti renginiai, Žemės pagerbimo renginiai prasideda šią dieną ir tęsiasi iki pat balandžio pabaigos.

Kovo 11-ąją 5-10 klasių moksleiviai kvietė į renginį “Žmonės, pažinoję E. Šimkūnaitę”. Ta proga vyko ir meninės jos knygos “Gyvenimo receptai” pristatymas. Tą dieną mokykloje lankėsi – respublikoje gerai žinomi žmonės R. Pakalnis,

R. Šimkūnas, aktorius Grašys ir kt., F. Jakšio režisuotą spektaklį apie E.Šimkūnaitę rodė Ignalinos etninės kultūros centro kiojimo teatro kolektyvas.

Balandžio 19-ąją į savo šventę kvietė mažesnieji – 1-4 klasių mokiniai. Nuo pat ryto įvairių dalykų mokytojai vedė specialias pamokas “Gamtos pasaulyje”. Po jų mokinukai rinkosi į mokyklos foje, kur pristatė savo programėles, sveikinančias mokyklą su švente. Ir kaip tik jie jos nevadino: ir šventadienis, ir linksmdienis, ir tortadienis... Pačių mažiausiųjų – pirmokų – atliekamos dainelės apie mus nešiojančią žemelę ir išmoningai rąkose pražydusios gėlės jaudino ne vieno širdį. Ant-

roakai miške surado gamta ir mumis besirūpinančius nykštukus. Trečiokai atitrepsejo žvėrių letkį ir labai įtaigiai, moksliskai pristatė savo mokyklos augintinius – raudonuosius vėžliukus. Sužavėjo ir ketvirtokų pasirodymas. Stebino šios mokyklos pedagogų išmonė, sugebėjimas pamatyti mažuosius talentus. Mokytoja V.Valienė, grodama akordeonu, ne tik padėjo visiems pasirodantiems, bet ir pati sukūrė muziką Gutausko žodžiams apie vėžliukus, kurie vėžlina, vėžlėja ir vėžluoja. Aukštaitijos nacionalinio parko specialistai atrinko geriausius mokinių darbelius į būsimą parke moksleivių gamtosauginio plakato parodą, kuriai visą mėnesį ruošėsi visos ANP teritorijoje esančios mokyklos. Tuo švente nesibaigė. Mažieji išmonin-

gai pratęsė vyresniųjų pradėtą E. Šimkūnaitės knygos pristatymo darbą. Toliau visi rinkosi į grupes pagal toje knygoje atspausdintą, profesorės sudarytą medžių horoskopą (kiekvienas iš 1-4 klasių mokinių ėjo į savo medžio grupę) ir ten toliau kūrybingai darbavosi dažais ir teptuku. Bet juk tai geriausia intriga, siekiant paskatinti mažuosius domėtis darbais, kuriuos nuveikė profesorė E.Šimkūnaitė. O po tokios įtemptos dienos – tortas var-dadienio proga.

Balandžio 30-ąją į šią mokyklą popietėn “Kas tęsia tradicijas, tas jau ne vienišas” rinksis 1-4 klasių mokiniai iš aplinkinių kaimų mokyklų.

Dalia Savickaitė

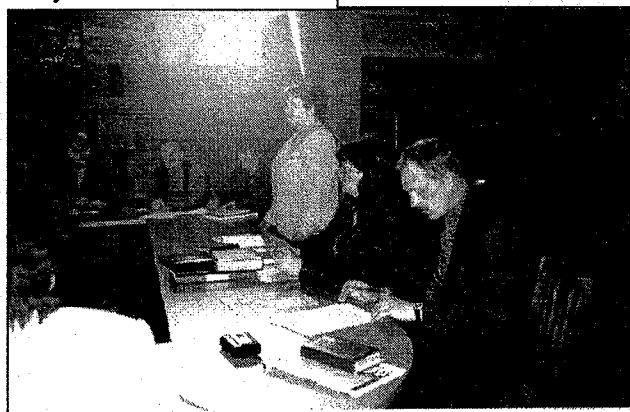
SEMINARAS SU PASIRAUDOJIMAIŠ

Balandžio 26-osios rytą Aukštaitijos nacionalinio parko ekologinio švietimo centre Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos, Ignalinos ir Švenčionių r. savivaldybių ir saugomų teritorijų darbuotojai, mokytojai ir mokiniai, Žaliųjų judėjimo ir žiniasklaidos atstovai rinkosi į seminarą "Ekologinis švietimas Rytų Lietuvos saugomose teritorijose".

Šio forumo iniciatorius – Sirvėtos regioninis parkas V.Drūteikos asmenyje, rengėjas – Aukštaitijos nacionalinio parko direkcija. Kodėl iškilo toks būtinumas? V.Drūteika pradėjo kurti ekologiškai mąstančią bendruomenę buviantį klubą "Kretuonas". Šio klubo tikslas – suburti visų šiuose rajonuose esančių saugomų teritorijų darbuotojus ir jų veikla valdžios įpareigotus domėtis bei besidominčius vienan būrin. Šio klubo kūrimo procedūros – akivaizdi iliustracija apie mūsų rajonuose vyraujančią požiūrį į ekologinio švietimo problemas, nors Švenčionių rajonui bene daugiausiai Lietuvoje tenka saugomų teritorijų "kampų" (ANP, Sirvėtos, Labanoro RP), o Ignalinos rajone net 50% seniausio ir vieno didžiausių Lietuvos Aukštaitijos nacionalinio parko teritorijos, Sirvėtos ir Gražutės RP.

Pranešimuose ir diskusijose nuskambėjusios mintys tikrai verčia sunerimti. Seminarą sveikino Aukštaitijos NP direktoriaus pavaduotoja mokslui I.Čeponienė. Ji trumpai pristatė ir ekologinio švietimo darbą ANP. Abiejų rajonų savivaldybių ekologų pasisakymuose aiškiai nuskambėjo, kad ekologinis švietimas, gamtosauginių profesijų propaganda – paskutinėje

vietoje po "globalių". Švenčionių r. ekologas A.Jurkevičius kalbėjo apie rajono ekologinę situaciją, vandenvalos problemas, bet, kaip vėliau paaiškėjo, iš šiame rajone veikiančio ekologinio klubo "Žuvėdra" pasisakymo, jis net nesureagavo į moksleivių pateiktą informaciją apie užterštą, naudojimui netinkamą geriamąjį vandenį dalyje Švenčionių miesto. Ekologas buvo linkęs šią problemą deleguoti visuomenės sveikatos apsaugos fondui. Bet kam tada jo veikloje iš viso tie globalūs procesai, jei iki to galą gaus gyventojai, gerdami tokį vandenį? Ignalinos r. ekologas G.Kindurys tik pradėjo savo veiklą savivaldybėje. Jam skirtas fondas – 6000 Lt metams, nes savivaldybė moka IAE skolas

už aplinkos teršimą - visos įmokos iš kitų organizacijų automatiškai nurašomos skolai padengti. Jo disponuojama pinigų suma beveik visiškai maža, bet ta pati atominė atveda į rajoną jos uždarymui skirtas lėšas. Reikia mokėti jas pasiimti. Kiek vėliau išsivystė diskusija, ar projektą privalo ruošti dirbantis praktikas – mokytojas, mokslininkas, kultūrologas, ekologas, ar tai būtinybė kalbėti apie vadybininkus. G. Kindurys mato perspektyvą. Rajone veikia kabelinė televizija,

kurios viena iš funkcijų būtų ekologinių žinių propaganda, taip reikalinga, norint išsaugoti sveiką žmogų taip užterštoje aplinkoje, dvasinės ekologijos problemos, pamatinių lietuvių vertybių atstatymo aspektai. Informacijos gamtosauginiais klausimais laukia ir ANP iniciatyva įkurtas skyrelis "Nojaus laivas" vietiniame laikraštyje "Nau-

ja vaga". Apie žiniasklaidos vietą ekologiniame švietime plačiau kalbėjo "Žaliojo pasaulio" laikraščio redaktorius A.Uktveris. Pagrindinė mintis - respublikiniai dienraščiai labai komercializuoti. Juose net informacija ekologinėmis temomis spausdinama tik su sensacijų atspalviais. Ekologinę veiklą pristatantys laikraščiai turėtų vengti akademiškumo, nes ekologinės žinios labiausiai reikalingos besiformuojančiai asmenybei. A. Gaidamavičius – Žaliųjų judėjimo tarybos

narys – apie darbą su jaunimu kalbėjo detaliau. Jis itin pabrėžė, kad lietuviui gamtos gyvenimo dėsniai – tai jo švenčių ir darbų dėsniai, kad tai pristatant jauniui, nereikėtų vengti šiuolaikinių darbo formų. Praktiškai apie tokią veiklą pasakojo Verkių ir Pavilnio RP inspektorė A. Balčiūnienė. Ji taip pat pasidžiaugė vilniečių aktyvumu, naujai sutvirkusiu Vilniaus Kalvarijų keliu, Vil-

niaus mero A. Zuoko dovanotais dviračiais, padedančiais organizuoti pažintinę veiklą. ANP kultūrologė D. Savičkaitė savo kalbą pradėjo nuo pamastymo apie tai, ar vedantieji Lietuvos politikai šiose teritorijose turintys namus, ar tiesiog dažnai čia apsilankantys – A. Brazauskas, K. Prunskienė, Č. Juršėnas, G. Gentvilas, V. Landsbergis, K. Glaveckas... ir kiti – negalėtų pasekti A.Zuoko pavyzdžiu? Bet kokia jų parama būtų stipri paspirtis, reprezentuojant šį kraštą, kuris beveik neturi pramonės. Toliau ji kalbėjo apie tai, kad Ignalinos r. valdžia rajono vystymo kryptyse turizmo plėtrą nurodo kaip prioritetinę. Turizmo plėtra tiesiog negalima be ekologinių žinių propagandos. Regis, kad taryba – tikėkim, kad per neapsižiūrėjimą - tiesiog sumaišė vertybių skalę. Juk traukos objektas yra ne pati

Nukelta į 12 psl.

SEMINARAS SU PASIRAUDOJIMAI

Atkelta iš 11 psl.

Ignalina kaip reiškiny, bet šiame rajone esančios saugomos teritorijos, ypač ANP, žiemos sporto centras, kaimo sodybos, kurių didžioji dalis taip pat saugomose teritorijose. Skirtingai nuo Švenčionių rajono savivaldybės, ji neranda reikalo skatinti nei saugomų teritorijų ekologinės-švietėjiškos, etnografinės bei kitų veiklų, nors tai ne tik pagerintų bendrą rajono situaciją, tai, pagaliau, yra apibrėžta LR visuomenės aplinkos apsaugos švietimo strategijoje ir veiksmų programoje, saugomų teritorijų nuostatuose ir kituose Vyriausybės dokumentuose. D. Savickaitė pasidžiaugė neseniai įvykusio kultūros

kongreso nuostatomis. Jose akcentuojama, kad, norint pasiekti subalansuoto visuomenės vystymosi (tolygaus jos išprusimo ir gyvensenos), būtina bendradarbiauti Švietimo, Aplinkos ir Kultūros ministerijoms. Pranešėja mano, kad ir vietos savivaldybių skyriai, saugomos teritorijos turi į tai orientotis savo veikloje, nes švietimas - tai auditorija, saugomos teritorijos - mokslinis ir informacinis potencialas, kultūra - emocinė žinių potencialo skraistė. Organizuojant ekologinio švietimo darbus, reikėtų atsiminti ir lietuviškąjį Rėdos ratą - švenčių ratą, jo gamtinį pamatą, suvokti, kad pagonybė ir krikščionybė - tik vienas

kitą uždengę kultūriniai sluoksniai, o Lietuvoje, kaip niekur kitur ES, jie abu labai tolygiai gajūs. D. Snarskienė - IJGtM koordinatore dalijosi savo patirtimi projektinėje veikloje. Požiūrį į ekologinį švietimą savo nedalyvavimu puikiai pademonstravo Švenčionių ir Ignalinos aplinkos apsaugos agentūrų vadai. Tokio pobūdžio tarnybos visame pasaulyje žino, kad prieš baudžiant reikia aiškinti, kas ir kodėl draudžiama, o tai jau ekologinis švietimas. Dabar jie tik baudžia... Abu vadai buvo prisisiekę skaityti pranešimus, bet net nepranešė apie neatvykimą, o gal ir gerai - bent žinosim, kad nieko neprimelavo... Reide aiškinimas - beprasmis, žmogus bijo. O kiek jaunųjų gamtos augininkų jų laukia mokyklose!

Valstybinės saugomų

teritorijų tarnybos vyr. specialistė ryšiams su visuomene N. Gedvilaitė apibendrino seminare pateiktą informaciją, džiaugėsi mūsų entuziazmu ir ... nė kiek nepradžiugino, nes projektus reiks išmokyti rašyti visiems. O juk tiek naudingų praktinių darbų galėtume nuveikti! Viltis liko - pamąstymus apie vadybininko etatą (bent regionams!) ar centralizuotą projektų ruošimą ji žadėjo perduoti Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos vadams. O dabar belieka svajoti apie gerai finansuojamą praktinę veiklą ir sugebėjimą nepriklausyti nuo vietos valdžios kaprizų.

Pageidaujantys nuo diskusijų įkaitusias galvas vėsino botanikos take, lydimi ANP ekologės A. Survilaitės.

Dalia Savickaitė

ANP SPAUDINIAI

Atkelta iš 7 psl.

Per paskutinius dvejus metus B. Šablevičius išleido tris gausiai fotografijomis iliustruotas knygeles: "Retosios augalų rūšys Aukštaitijos nacionaliniame parke", "Varliagyviai ir ropliai", "Vabalai". Kasmet trimis kalbomis (lietuvių, rusų, anglų) išleidžiami 6 pavadinimų lankstinukai apie ANP įdomybes ir maršrutus, paruoštas ir išleistas spalvotas dvikalbis (anglų k.) ANP bukletas ir schema, trijų rūšių atvirukai, kalendorėliai. Ką tik pasaulį išvydo spalvotas "Indroje" spausdintas bukletas apie Palūšės bažnyčią. Jis išleistas kunigo A. Ulicko iniciatyva ir finansavimu,

talkinant D. Savickaitėi ir Parko fotografams. Pirmuosius žingsnelius žengia VšĮ turizmo centro "Palūšė" informacinis leidinys "Palūšė". Pirmąjį jo numerį ruošė D. Savickaitė. Jo sumanytojas centro direktorius J. Radzevičius galvoja, kad tai bus tęstinis leidinys įvairpusiškai pristatysiantis Palūšės gyvenimą ir jos gyventojus.

Visus rajono ir nacionalinio parko leidinius Jūs galite rasti Ignalinos viešojoje bibliotekoje, jos filialuose. Parko leidinius - ir ANP direkcijoje bei jos objektuose.

Tad su švente visus skaitančius ir rašančius.

Dalia Savickaitė

Atkelta iš 5 psl.

gemulėmis. Atšalus orams, durlių kolonija suyra. Išlieka tik daugybė gemulių, iš kurių pavasarį susidaro naujos gyvūnų kolonijos. Gemulės yra labai atsparios nepalankiems aplinkos veiksniams: šalčiui ir sausrai. Jos gali būti pernešamos vėjo arba vandens paukščių iš vienos vietos į kitą. Taip vandeninės pintys, būdamos sėslūs ir nejudrūs gyvūnai, gali išplisti įvairiuose vandens telkiniuose. Esant šiltam orui, durlės dauginasi lytiniu būdu. Moteriškose kolonijose subręsta kiaušinėliai, kuriuos per vandenį apvaisina vyriškos kolonijos individai. Po apvaisinimo iš kiaušinėlių išsiriti blakstienuotos lervos, kurios augdamos suformuoja naujas pinčių kolonijas.

Toks nepaprastas ir nedaug kam žinomas yra vieno seniausių Žemės gyvūno gyvenimas. Jis tęsiasi milijonus metų, neįveiktas gamtinių negandų ir visagalio laiko.

Ekologė Asta Survilaitė

Tai įdomu

Pažindami tausokime

Daugeliui mūsų, ypač miestuose gyvenančių, miškas viso labo tik medžiai, o pieva – tik žolės. Ačiū Dievui, kad mažieji miestiečiai dar atskiria eglę nuo beržo, o dilgėlę nuo ramunės... Galime tik svajoti, kad visi šioje Žemėje gebėtų suvokti šių ekosistemų subtilumus. Teatleis man mokslo žmonės, jei šiuos gamtos tvarinius pavadinsime populiariai – tai individualybių bendruomenės su savais ypatumais ir kartais tiesiog stulbinančiais gebėjimais.

Bene labiausiai stebinti jų savybė – gebėjimas pranašauti. Klausite ką – ogi daugybę dalykų! – orą keletui dienų į priekį, būsimą derlių, gylių, kuriame slepiasi gruntinis vanduo, naudingųjų iškasenų klotus. Augalai-indikatoriai buvo žinomi nuo seniausių laikų, todėl jokios mistikos čia nėra. Mūsų senolių išmintis remiasi ilgus metus kauptų stebėjimų apibendrinimais. Belieka tik apgalvesti, kad taip dažnai trū-

kinėjo ryšiai su senovės išmintimi, kito žmogaus ir gamtos santykis, o tuo pačiu ir džiaugtis, kad tie ryšiai ir kontaktai atstatomi. Augalų-indikatorių paslaugomis šiandien naudojasi geologai, miškininkai, melioratoriai, dirvotyrininkai, archeologai, klimatologai...

Pakalbėkim apie geologiją. Visos naudingosios iškasenos dažniausiai slepiasi po dirvos sluoksniu. Bet gamtoje viskas yra susieta – tai lyg atskiros grandys grandinėje, – tad virš naudingųjų iškasenų augantys augalai sugeba puikiai papasakoti, kas yra po žeme. Belieka tik išmokti tai atpažinti ir susieti viena su kita. Štai, yra žinoma, kad klumpaitė (įdomus orchidėjinis augalas) yra bėgalinė kalcio mėgėja. Karelijos mokslininkams pasidarė įdomu, kodėl kai kuriuose vietose šis augalas, nors yra retas tuose kraštuose, yra itin išplitęs ir labai gausiai žydi. Atlikus tyrimus, paaiškėjo, kad čia

kaltas šio augalo "potraukis" kalciumui. Po jo augimvietėmis buvo rasti dolomitinių klinčių klotai. Dar įdomiau buvo rastas senasis romėnų kelias Prancūzijoje. Archeologai pastebėjo, kad kaštonų giraitėje ažuolai auga viena tiesia linija. Ažuolai, kaip žinia, taip pat

kalcefilai, o senasis kelias buvo grįstas klinčių plytomis. Į Rusijoje esančias brangakmenių, fosforo, kalcio, kitų mikroelementų sankaupas geologus atveda alksnynų guotai. Augalai ne tik pasako, kur ieškoti žemės turtų, bet ir kiek daug jų ten yra. Kas nepažįsta drebulės? Kai šis, regis, niekuo neišsiskiriantis medis pradeda augti ten, kur yra torio (chem. el.) perteklius, jo lapai užauga iki 30 cm diametro, kamienas – 70 cm. Medis-milžinas, tiesa? Taip elgiasi ir karklynas, jei dirvoje yra boro perteklius. Geležies rūdų ir cinko sankaupas labai tiksliai parodo aguonos. Esant šių medžiagų pertekliui, šio augalo žiedai tampa beveik juodi ir pūkuoti.

Augalai reaguoja ir į

į dirvos skurdumą: fosforo ir kalio trūkumus. Jei trūksta fosforo, lapai tampa rausvi ir net violetiniai, jei trūksta kalio – nurudėja. Botanikai savo kalboje tokius pokyčius vadina ribiniais pakitimais.

Išmanančiam žmogui bus aišku, kad dėmėti citrulinų lapai, rožiniai (vietoje baltų) migdolų žiedai, juoda pušies žievė, geltoni pelynų lapai ir, pagaliau, rausvai gelsvi maumedžio kankorėžiukai – tai vis spalviniai signalai. O reiškia jie, kad dirvoje per daug ličio, magnio, platinos, geležies rūdų ar kobalto – kiekvienam cheminiam elementui sava spalva – savas signalas.

Visai neatsitiktinai straipsnio pradžioje sakiau, **Nukelta į 14 psl.**

Pažindami tausokime

Atkelta iš 13 psl.

kad ekologinės augalų bendrijos - tai individualių bendrijos. Tai patvirtina paprasčiausias faktas, kad atitinkama augalų rūšis ar šeima turi savybę savo žievėje, šaknyse, lapuose ar stiebe kaupti tik vieną kurią cheminę medžiagą - kita augalų grupė gali jos neturėti. Pvz., pušys kaupia berilį, pasisavindamos jį iš dirvos, nors pačioje dirvoje jo gali būti 300 kartų mažiau, o štai beržas iš tos pačios dirvos tomis pat sąlygomis sugeba "atsargiai pasidėti" tik 10 kartų mažesnę jo koncentraciją.

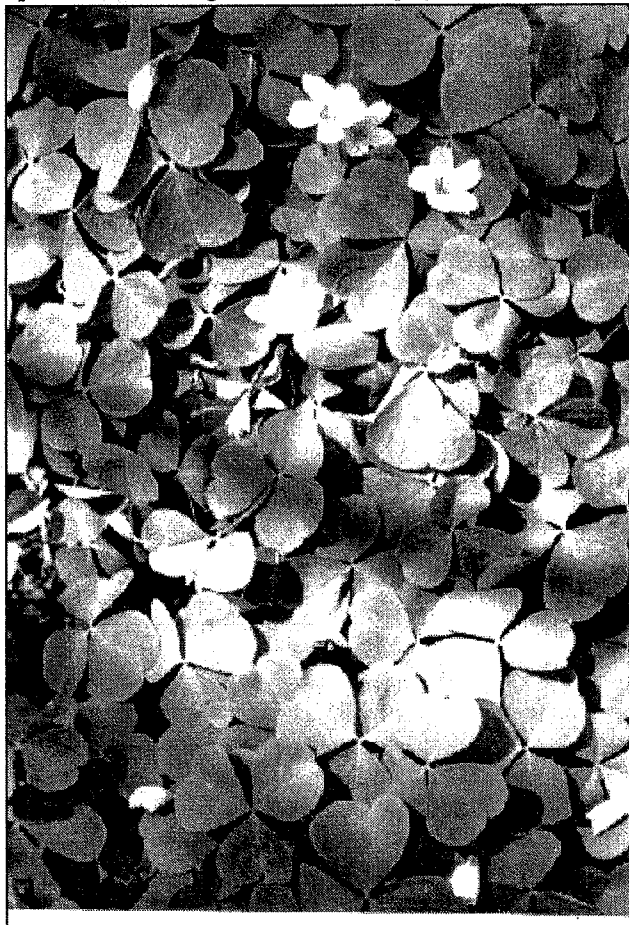
Jums atrodo, kad tokios skirtingos augalų reakcijos į cheminius elementus gali klaidinti? Tam ir reikalingas žmogiškasis sugebėjimas stebėti, išskirti atitinkamam regionui būdingas atitinkamų augalų rūšių reakcijas, rasti augalų-indikatorius. Tai jau mokslas, nes sveikas augalas normaliomis sąlygomis atrodo normaliai ir tik cheminė pelenų analizė gali padėti išsiaiškinti jo sudėtį. Čia ir dar viena žmogui dovanojama galimybė - tiesiai iš augalo išskirti metalą. Tarkim, auksą iš virš aukso klotų augusių pelynų pelenų. Tai visai ne fantastika, juk visi žinome, kad jodą galima išskirti iš jūros dumblių... Pelynai turi savybę "išplauti" auksą santykiu 1:85. Kitaip sakant, iš 1 t pelynų pelenų galima gauti 85 g aukso, nors pačioje dirvoje jo gali būti 40-150 kartų mažiau. Pelynai "dirba" lyg galingi, koncentruojantys siurbliai.

Augalai turi ir kitų gerų savybių - drėgmę jaučia 40 m gylyje. Tokia yra dygioji slyva. O štai - paprasčiausi serbentai: jei jie gerai auga ir dera - negiliai esančio vandens indikatorius. Jų augimvietėje galite kasti šulinį - vanduo netoli.

Į atskirą grupę, matyt, reiktų išskirti augalus-barometrus. Jų gamtoje apie 400. Šie augalai nu-

išskiria daug nektaro, todėl bičių spiečiai net neleidžia prie jos prisitarti.

Stebėdami augalus, galime apsieiti be laikrodžio - taip laike orientavosi mūsų protėviai. Vieną ir tą pačią valandą atitinkamos augalų rūšys išskleidžia savo žiedlapius, atitinkamą valandą vakare - užskleidžia. Augalų-indikatorių pagalba 13 a. Švedi-

spėja oro pokyčius prieš kelias valandas ar net paras. Pabandykite stebėti pienes, kiškio kopūstus, paparčius, klevus, akacijas... Apie pasikeitimus jie išspėja "savais būdais" - vieni suskliaudžia žiedus, kiti išskiria drėgmę ar sultis. Štai papartis sausu oru suriečia lapus apačion, o prieš lietį ištisia, akacija

jos mieste Upsaloje veikė gėlių laikrodis. Augalų savybė reaguoti į laiko slinktį gavo bioritmų pavadinimą ir iki šiolei dar nėra visiškai išaiškinta, pvz., pupos eksperimentinėmis sąlygomis būdamos visiškai tamsoje dienos metu ištisia lapus, nakties valandomis - suskliaudžia.

Ir dar vienas augalų paradoksas - sugebėjimas reaguoti į net aparatais sunkiai fiksuojamą atmosferos užterštumą. Bene jautriausia - begonija (ji pradeda nykti). Bet yra ir atvirkštinių reiškinių - augalai keliauja paskui žmogų ir jo užterštas teritorijas. Pvz., indėnai gyslotį vadina "baltojo pėdsaku". Šis augalas auga ištryptose vietose, arklių ir ratų išmuštose pakelėse. Patyrę keliautojai pagal šį augalą susigaudo, kiek toli nuo gyvenamųjų vietų jie yra. O štai ir grybai, kuriuos randame šiluose. Jie auga tik tipiskose augimvietėse, vietose, kur buvo vykdyti kirtimai, kur būta žmogaus ūkinės veiklos - gūdžioje taigoje jų nerasime. Kuo gi jie ne artimos žmogaus kaimynystės liudininkai? Augalai pranašauja, orientuoja, primena. Žmogus gali ir turi išmokyti naudotis jų teikiama informacija, neužmiršdamas svarbiausio - gamta gali egzistuoti ir be mūsų, mes be jos - ne. Todėl būtų tikslinga dar kartą pagalvoti, ar ne apie šiuos ir panašius subalansuoto vystymosi plėtros dėsnius mes turime kalbėti su atsilankančiais saugomose teritorijose, ar nereikėtų turizmo verslo plėtros skatintojams pradėti aiškinti, kad šiose vietovėse skatintinas ne pramoginis, bet pažintinis, tausojantis turizmas. Tai padėtų ne tik išsaugoti esamus gamtinius resursus, bet ir tapti originaliais ir patraukliais ES.

Paruošė

Dalia Savickaitė

S.B. JUNDZILAS – BOTANIKOS TERMINŲ TĖVAS

Gyvename regione, kuriame gamta labai turtinga ir įvairi, išsilaikiusios įvairiausios retosios augalų rūšys. Pvz., Aukštaitijos nacionaliniame parke augaliją sudaro apie 1000 rūšių augalų, net 64 jų įrašytos į Raudonąją knygą, 150 rūšių – apyreičiai. Be įdomios augalijos, ANP randama 628 rūšys grybų. Iš jų 8 – Raudonojoje knygoje, 112 rūšių – valgomieji.

Mažutę šių augalų dalį kiekvienas galime įvardinti. Specialistas – mokslininkas, miškininkas, mokytojas – jų įvardins daugiau, bet vėliau kiekvienam prireiks vadovo augalams pažinti. Naudojamės įvairia literatūra tam tikslui ir niekad nesusimąstome – kam turime būti dėkingi už galimybę pažinti Lietuvos augalus, dėlioti juos į atitinkamas botanines sistemas.

Vienas įžymiausių senojo Vilniaus universiteto gamtininkų, nusipelnęs botanikos mokslo vystymo ir krašto kultūros kėlimo darbe, buvo Lietuvos vyriausiosios mokyklos (VU) gamtos mokslų profesorius Stanislovas Bonifacas Jundzilas. S. B. Jundzilas gimė 1761 m. gegužės 6 d. Vilniaus vaivadijoje, Lydos pavieta, Jasionių kaime. Anksti neteko motinos. Augdamas tėviškėje, jis išmoko skaityti, rašyti, aritmetikos bei lotynų ir rusų kalbų. Vėliau trejus metus, mokėsi Lydos piurų mokyk-

loje. Jaunuolis norėjo mokytis toliau, o tai padaryti jam buvo tik viena galimybė – įstoti į piurų ordiną. Brangiai jam atsiėjo mokslas ten. Vaikystę ir jaunystę praleidęs gražios gamtos vietovėse, legendomis apipintų Lietuvos pilialinių ir senkapių krašte, Jundzilas buvo pamilęs savosios šalies gamtą ir jai tyrinėti norėjo paskirti visas savo jėgas. Lyg sunki našta jį vėliau slėgė vienuolio ir dvasininko sutana, kuri ant jo pečių dažnai nesiderindavo su pasaulietiško universiteto profesoriaus toga. Apie savo išgyvenimus jis po daugelio metų labai skaudžiai rašė savo atsiminimuose. Šalia teologijos jis gilinosi į gamtos mokslus, klausė paskaitų universitete, gilino žinias užsienyje, dirbo pedagoginį darbą, vertė, prie mokyklų kūrė botanikos sodelius.

Su augalų aprašymais S. B. Jundzilas buvo susipažinęs iš Ž. E. Žilibero "Lietuvos flora", Ž.B.Lamarko "Prancūzijos flora", K. Linėjaus "Augalų rūšys", S. Syrenijaus "Žolynai". Juos ir naudojo savo praktinėje veikloje, atpažindamas ir herbarizuodamas augalus. 1787 m. jis jau dėstytojavo piurų mokykloje, bet jo paskaitas lankė ir Lietuvos vyriausiosios mokyklos (VU) studentai. Nuo to meto jis dar labiau pasišventė botanikos mokslams. Rinko

apylinkių augalus, vertė gamtos mokslų literatūrą, kūrė botanikos terminologiją. Šių floristinių darbų dėka jis paruošė veikalą "LDK provincijoje natūraliai augančių augalų aprašymas pagal Linėjaus sistemą". Toks veikalas buvo naujovė ne tik Lietuvoje, bet ir kaimyniniuose kraštuose. Tokio veikalo išleidimas buvo didelis indėlis Lietuvos augalų tyrimo darbe, dėl to ir užsienio specialistai jį sutiko ir įvertino palankiai. Nuo 1792 05 16 jis – LDK vyriausiosios mokyklos (VU) gamtos mokslų katedros viceprofesorius. Jundzilo paskaitos buvo paruoštos materialistine dvasia. Dvasininkai jomis piktinosi, kaltino bedieviškų, griauinančių tikėjimo tiesas posakių naudojimu. Pvz., "Gamta – amžinybės dukra ir savo praeitį skaičiuoja amžiais ir tūkstančiais amžių". VU botanikos sodas ir gamtos mokslų kabinetas tuomet buvo labai apleisti. Juos sutvarkyti ėmėsi Jundzilas. Tai buvo didelis ir reikalingas darbas, paruošiant pagalbines priemones šiems gamtos mokslams dėstyti ir studijuoti.

Botanikos sodą 1781 m. įsteigė Ž.E.Žiliberas. Pilies g. namo Nr.22 kieme tuomet buvo pradedantis griūti šiltnamius. Vilniaus gubernatoriui sutikus, 1799 m. universiteto botanikos sodas, S.B.Jundzilo iniciatyva perkeliamas į Šarkiškes. S. Jundzilas, perėmęs sodą, jame rado 492 augalų rūšis, po perkėlimo praėjus 3 me-

tams, jų buvo – 1072, 1824 m. – 6565 rūšys. Sumaniai organizuotas VU botanikos sodas buvo plačiai žinomas už Lietuvos ribų.

Dirbdamas botanikos sode, pasinaudojęs savo surinkta mokslinė medžiaga, 1799 m. jis išleido botanikos veikalą "Taikomoji botanika, arba žinios apie augalų ypatybes ir jų panaudojimą prekyboje, ekonomikoje, amatuose, apie jų tėvynę, dauginimą ir išlaikymą, parašytą pagal Linėjaus sistemą..." Mokslininkas ruošė ir vadovėlius studentams.

Be mokslinio ir pedagoginio darbo, jis nemažai nuveikė ir mokslinių žinių populiarinimo bare, šias žinias jis skleidė per Vilniaus periodinę spaudą.

S.B.Jundzilas, savo gyvenimą pašventęs mokslui, priskiriamas prie senojo VU pažangiųjų mokslininkų grupės ne tik už floristinį ir pedagoginį darbą, bet ir už tai, kad jis gyvybinius procesus aiškino materialistine dvasia, įrodinėjo organizmų ir juos supančios aplinkos vieningumą, jos reikšmę gyvenimui. 1824 m. jis pasitraukė iš tiesioginių pareigų. 1847 04 27, sulaukęs 86 m., mirė. Palaidotas Vilniaus Bernardinų kapinėse.

Besivystydamas mokslas, darė savo pataisas, bet jo dėka Lietuvoje mes ir šiandien pavadindami augalus, naudojame dvinarę (gentis, rūšis) rūšių vardų sistemą.

Paruošė
Dalia Savickaitė

**VšĮ turizmo centras
"Palūšė"**
4759 Palūšė, Ignalinos raj.
Tel. 8-229-52891
8-229-47430
Faksas 8-229-52891
El. paštas: turizmas.anp@is.lt
ANP informacinis centras
Tel. 8-229-47478
El. paštas: anp@is.lt

Turizmo centre puikiai gali praleisti laiką tiek mažesnes, tiek didesnes pajamas turinčios šeimos, pavieniai asmenys. Sporto pasaulio žmonės čia gali ruošti krepšinio, buriavimo, irklavimo, žvejybos, slidinėjimo, orientacinio bei kitų rūšių sportines stovyklas, varžybas. Menininkai susitikę Palūšėje ras įkvėpimo eilėms, tapybos bei skulptūros darbams. Profilinių moksleivių stovyklų, įvairių pasitarimų ir konferencijų dalyviai kompaktiškoje teritorijoje gali tobulintis, maitintis, aktyviai poilsiauti, nakvoti. Esant reikalui galime suteikti transporto paslaugas. Užsisakyti paslaugas ir gauti pageidaujamą informaciją galite telefonais visą parą.

Vasaros sezono metu Jūsų kasdien nuo ankstauro ryto iki vėlyvo vakaro laukia 100 vietų **Aukštaičių užieiga**, kurios interjeras su pažindina lankytojus su aukštaičių buities rakandais. Savaitgaliais organizuojama

pramoginė programa. Ruošiami banketai, šventinės vakarienės, uždari vakarai. Organizuojamas maitinimas grupėms. Žiemą prie židinio Jūs kviečia kita - 20 vietų užieigos salė.

Ignalinos centre ištisus metus Jūsų laukia kavinė **"Palūšė"**, Vasario 16-osios g. 20. Vasaros sezono metu kviečiame apsilankyti užkandinėje prie Ginučių vandens malūno.

NAKVYNĖS KAINOS TURIZMO CENTRE

1 kambarys 1 parai:

Korpusas (1, 2, 3 ir 4-viečiai kambariai)

1-vietis kambarys-25 Lt.
2-vietis kambarys-35 Lt.
3-vietis kambarys-45 Lt.
4-vietis kambarys-50 Lt.
Yra WC, šiltas, šaltas vanduo, dušai aukšte.
Kambariai žiemą šildomi.

Žaliosios g-vės vasaros tipo nameliai
(2-viečiai kambariai)
2-vietis kambarys-28 Lt

Parko g-vės vasaros tipo nameliai

(2, 3-viečiai kambariai)
2-vietis kambarys-35 Lt.
3-vietis kambarys-42 Lt.
WC, šiltas, šaltas vanduo, dušai atskiroje patalpoje.

WC, šiltas, šaltas vanduo, dušai atskiroje patalpoje.

Kemp-kvadro g-vės vasaros tipo nameliai
(2-viečiai kambariai)
2-vietis kambarys-32 Lt.

WC, šiltas, šaltas vanduo, dušai atskiroje patalpoje.
Sąlygų maisto gaminimui nėra.

Miškininkų g-vės vasaros tipo nameliai

(4-viečiai kambariai)
4-vietis kambarys-60 Lt.
WC, šiltas, šaltas vanduo, dušai atskiroje patalpoje.
Sąlygų maisto gaminimui nėra.

Nuo 3 paros taikomos nuolaidos.

Nakvynė su sava patalyne - 10 Lt 1 žmogui 1 parai.

Vaikai iki 3 metų apgyvendinami nemokamai.

Draugystės g-vės vasaros tipo nameliai

(2-viečiai kambariai)
2-vietis kambarys-26 Lt.

Dvivietytis kambarys

su patogumais

WC, šiltas, šaltas vanduo, vonia, dušas, šaldytuvas. Sąlygų maisto gaminimui nėra.
Žiemą kambariai šildomi.

Dvieju kambarių su patogumais 95 Lt 70 Lt 55 Lt

WC, šiltas, šaltas vanduo, vonia, dušas, šaldytuvas.

Sąlygų maisto gaminimui nėra. Žiemą kambariai šildomi.

Organizuojamos ekskursijos ir vandens žygiai valtimis po Aukštaitijos nacionalinį parką

* Ekskursijų vadovas - 1 val. - 20 Lt, užsienio kalba (anglų, vokiečių, rusų) - 1 val. - 30 Lt.

* Vadovas žygiui - 1 val. - 10 Lt, parai su nakvyne - 100 Lt.

* Bilietas į senovinės bitininkystės muziejų: suaugusiems - 3 Lt, moksleiviams ir studentams - 1 Lt.

Mikroautobuso nuoma: 1 km - 1.50 Lt. 1 val. - 4 Lt.

EKOLOGINIO ŠVIETIMO CENTRO TEIKIAMŲ PASLAUGŲ KAINOS

1 para nuo 4 paros nuo 7 paros

Dvivietytis kambarys

su patogumais

ir virtuve 80 Lt 70 Lt 55 Lt

WC, šiltas, šaltas vanduo, dušas.

Žiemą kambariai šildomi.

Dvieju kambarių

numeris su patogumais

ir virtuve 160 Lt 140 Lt 120 Lt

WC, šiltas, šaltas vanduo, dušas.

Žiemą kambariai šildomi.

Konferencijų

salės nuoma:

1 valandai - 50 Lt,

1 dienai - 200 Lt.

Nakvynės kainos Ginučių vandens malūne

1 kambarys 1 parai

1 para nuo 2 paros nuo 4 paros

Dvivietytis kambarys su bendro naudojimo

virtuve 50 Lt 40 Lt 30 Lt

(WC, šiltas, šaltas vanduo, dušas bendro naudojimo)

Trivietytis kambarys su bendro naudojimo

virtuve 70 Lt 60 Lt 50 Lt

(WC, šiltas, šaltas vanduo, dušas bendro naudojimo)

Trivietytis kambarys su bendro naudojimo

virtuve 70 Lt 60 Lt 50 Lt

(WC, šiltas, šaltas vanduo, dušas bendro naudojimo)

Patalpų nuoma

Pirtis vakarui - 80 Lt.

Pirtis su sale vakarui - 120 Lt.

Virtuvėlė dienai vasaros sezono metu - 10 Lt.

Nuomojamos patalpos pasitarimams, seminarams, konferencijoms.

